

ДЕЙНОСТИ ЗА ОВЛАДЯВАНЕТО НА БЪЛГАРСКИЯ КНИЖОВЕН ЕЗИК, ГР. КАМЕНО

*Катя Балтаджиева и Яна Димитрова
СУ „Христо Ботев“*

В СУ „Христо Ботев“ учат ученици от различни етнически общности. С оглед на овладяването на българския език и десегрегацията на подрастващите се прилагат различни иновативни методи на обучение както по време на часовете, така и в часове по извънкласна дейност- в клубове по интереси, организирани по проекта „Заедно на старта“, финансиран от ЦОИДУМ. През учебната 2015-2016 година бяха проведени училищни тържества, ученици от пети клас посетиха клуба на учителите пенсионери, където четеха любими произведения, в шести клас бе проведен открит урок, на който бяха поканени родителите. В училището бяха сформирани групи за работа по български език с деца с обучителни затруднения по НП ” С грижа за всеки ученик“. С учениците от горен курс се проведоха открити дискусии и срещи разговори по актуални проблеми, свързани със социализацията, с професионалната реализация, с гражданското образование. Посетени бяха университети с оглед на избора на бъдеща професия. За по-добрите резултати в образователната интеграция на учениците от етническите малцинства колективът разчита на екипната работа. Изложените педагогически практики са приложени от колеги от методическото обединение по български език и литература към училището с активното съдействие на колеги от другите обединения.

СУ „Христо Ботев“ се намира в гр. Камено, област Бургас. В него се обучават ученици както от града, така и от други населени места в общината - с. Свобода, с. Кръстина, с. Трояново, с. Винарско. Помещава се в две сгради. В едната се обучават ученици от първи до четвърти клас, а в другата ученици от пети до дванадесети клас. Направени са ремонти, осигурено е локално отопление. Класните стаи са със съвременен вид, оборудвани с нови мебели и ламинат, в повечето са поставени мултимедии. Училището разполага с кабинети по химия, физика, труд и техника, теория на обучението за монтъор на селскостопанска техника и теория на обучението за водачи на МПС. И в двете сгради има салони по физическо възпитание с възможности за провеждане на обучение по волейбол и баскетбол. Има база за производствена практика, разполага с нужните селскостопански машини и земя. Притежава лека кола за провеждане на обучение за шофьорски курс категория „В“. Към двете сгради има широки дворни

пространства с възможност за отдих и добре поддържани съвременни спортни площадки. Към едната сграда има футболно игрище със съвременна изкуствена тревна настилка.

Представената педагогическа практика е свързана предимно с часовете по български език и литература и с предметите по гражданско образование. Дейността обхваща ученици от различни класове - от начален курс до дванадесети клас. Работата на преподавателите е екипна. Тя е свързана с подобряване на нивото на владеене на българския език и правилното речево изразяване с оглед на пълноценно междуличностно общуване. Изразява се в регулярно проверяване на правописа на плановете в тетрадките, в насочване на вниманието към правописните особености на географските и исторически названия. Изисква се учениците да разказват устно текстовете. Да отговарят на въпроси по тяхното съдържание. В часовете по български език и литература се прилагат различни похвати, за да се привлече вниманието на учениците, изяснява се значението на непознатите за децата от малцинствата думи. Учениците четат текстове по роли, правят характеристика на герои.

За стимулиране интереса на учениците в пети клас се практикува подготовка за посещение на клуба на учителите пенсионери. Децата са на дванадесет или тринадесет години. Те са от различни етноси. Семействата им имат различни материални възможности, различна култура и взаимоотношения. Една част живеят при добри битови условия. Но доста са от социално слаби многодетни семейства. Жилищните и битови условия са незадоволителни. Има деца, чиито родители са в чужбина, и за тях се грижат възрастни хора-баби, дядовци. Трудно осигуряват нужните материали за работа в час. Често липсват тетрадки и химикали. При други деца проблем е, че периодично сменят местоживеенето си в други държави. Това силно затруднява образованието им, отразява се на говоренето на български език, води до значителни пропуски в познаването на учебния материал. В класовете има деца със СОП. Проявите на агресия- вербална и физическа - не са редки. Трудно концентрират вниманието си в час. Някои от тях не посещават занималня, тъй като пътуват или не желаят. При тях липсва самоподготовката, не пишат домашни работи. Разчита се на работата в часовете.

Основната цел, която си поставя учителят с конкретната практика- посещението на клуба на учителите пенсионери, е да се стимулира интересът към четенето на литературни текстове и така да се развива четивната техника. Друга цел е учениците да търсят книгата не само в училище. Да се учат да споделят впечатленията си от прочетеното. Да водят приятни и пълноценни разговори. Да открият подкрепа от хора с богат житейски и

педагогически опит. Да усетят приятелска среда. Да видят житейски примери за подражание.

Учениците работят над своята подготовка от началото на учебната година до месец март. Те имат задача да четат изразително текст по роли и да правят характеристика на героите и обстоятелствата. Води се статистика на резултатите от работата върху всеки текст. Получилите най-високи резултати получават право да представят класа при посещението на клуба.

В края на месец март бе уговорена среща за посещение в клуба на пенсионерите.

Конкретната практика бе реализирана в началото на месец април от г-жа К. Памукчийска. Заедно с председателя на методическото обединение - г-жа Яна Димитрова, и седем деца от пети клас посетиха клуба. Децата бяха избрани от своите съученици. Включени бяха деца от малцинствата. Четири момичета и три момчета се бяха подготвили с изразителното четене по роли на приказката „Гъсарката на кладенеца“ от Братя Грим. След учебните часове бе уговорена среща с учителите пенсионери. Такава среща се проведе за втора поредна година. Децата бяха посрещнати топло. Създаде се атмосфера на гостуване, в която учениците излязоха от училищната обстановка. Те бяха посрещнати с почерпка и предразполагащи разговори. Пенсионерите учители с интерес очакваха своите гости, някои от тях бяха довели и своите внуци.

Петокласниците се настаниха на пригответените за тях места. Запознаха се с възрастните хора. След това учителката обяви целта на посещението. Децата представиха приказката, която ще четат. Разказаха кратки сведения за автора. В продължение на двадесет минути прочетоха текста по роли. Представянето пред публика ги стимулира да четат изразително. След прочита на текста коментираха своите роли.

Една от учителките пенсионерки поздрави учениците от името на всички. Тя бе подготвила стихотворение, написано специално за тяхното представяне. Прочете го на глас и изрази благодарност към учениците. В рамките на десетина минути тя говори за своята педагогическа практика и за практиката на своите колеги, за резултатите от нея, за постиженията на техните ученици. Говори на децата за необходимостта да получат добро общо и добро професионално образование. Последва почерпка, която предразположи децата още повече. Разговорите за училището преди и сега бяха приятни и за гостуващи и за домакини.

Иновативен елемент в тази педагогическа практика е извеждането на дейностите с децата извън обичайната училищна среда и използването на богатия педагогически опит на старите колеги, умението им да разговарят с децата и да стимулират интересите им.

Резултатите са свързани с развитието на интереса към четенето, с провокация да се четат, разменят и обсъждат книги. Освен това училището отваря врати за обществеността.

Друга педагогическа практика през учебната 2015/2016 година, която бе насочена към приобщаването на децата от различните етноси към училището, бе провеждането на открит урок, на който бяха поканени и родители.

За целта беше използвана мултимедия. Урокът се проведе в рамките на един учебен час през месец април. Темата на урока бе *Образите на героите в главата „Радини вълнения“ от романа „Под игото“ на Иван Вазов*. Основните методи, които бяха използвани, бяха четене по роли, четене по въпроси към текста, беседа, дискусия, ролеви игри.

На мултимедия бяха показани портретите на братята Кирил и Методий, украсени с венци. Обстановката трябваше да напомня на обстановката на годишния изпит. Гостите влязоха и заеха местата си. Родителите, колегите от методическото обединение по български език и представителите от ръководството на учителите се настаниха на столовете, поставени най-отзад. Учителят ги представи на децата и часът започна по традиционен начин. Проверени бяха отсъстващите. След това бе направена проверка на домашните работи. Двама ученици прочетоха отговорите си на въпроси към текста за композиционните части на откъса и за детайлите в описанието на обстановката.

Урокът започна със сбит преразказ на текста. Учениците чува преразказа на своя съученичка и коментираха силните му страни и пропуските. Като силни страни бяха посочени познаването на основните събития, представени в текста, преразказването на пряката реч на героите, описанието на основните детайли в обстановката, портретното описание на литературните образи. Слабости, които бяха открити, се отнасяха най-вече до употребата на глаголното време, често основното сегашно време бе заменяно с форми на минало свършено време. Друг ученик бе отбелязал, че има пропуски в детайлите на обстановката и в описанието на вида на героите. Бе отбелязано, че това са важни информации, които са свързани с усещането за общото настроение на хората по време на това значимо за българската общност събитие през Възраждането или пък са свързани с представянето на героите, при които външното изражение говори за характера, за отношението към другите, за отношението към образованието на децата, за политическите нагласи, за нравствеността, за отношението към националната идея за освобождение, за

родоотстъпничество и чуждопоклонничество. Коментира се подборът на думите, използването на подходящи думи и изрази, пълнотата на изказа.

За преразказването на откъса и коментарите бяха определени петнадесет минути. Момичето, което преразказва, бе умишлено избрано да е от малцинствена група, от ромски произход. При него езиковата култура е добре развита. Почти липсва акцент при произнасянето на думите. То работи в часовете с интерес. Целта беше да се преодолява сегрегацията и да се променят нагласите към „капсуловане“ на различните общности. Представени бяха възможностите на дете от ромски произход да разказва точно, последователно, ясно, без да допуска значими факти от съдържанието.

Следващата част от урока съчетаваше беседа с четене на откъси по въпроси и посочване на литературни тропи и фигури. Времетраенето ѝ бе седем-осем минути.

Беседата започна с коментар на епохата и ценностите през нея. С тясната връзка между училище и църква през Възраждането. Двете институции бяха определени като важни за съхранението и развитието на християнските, човешките и национални духовни добродетели. След това бяха коментирани нагласите към образованието по времето преди Освобождението. Бе направена връзка между училищните тържества тогава и тържествата днес - в украсата, вълнението по подготовката, облеклото, поведението на хората, взаимоотношенията между ученици, учители и родители. Коментираха се общите цели на тези три страни във възпитателния и образователен процес. Говори се за необходимостта от сътрудничество между тях и взаимна подкрепа.

През следващите десет минути бяха задавани въпроси за начините на представяне на литературните герои от автора. Посочени бяха избраните от него способности - портретна и речева характеристика, психологическа характеристика, взаимоотношения между героите. Учениците участваха активно. Четоха се примери, правиха се коментари и съпоставки, наблюдаваха се промените в настроенията на героите, обясняваха се причините за тези промени. Правиха се изводи за ситуации от собствения им живот. Прочетоха се откъси от диалозите по роли. Учениците трябваше да влязат в ролите на „добрите“ и „лошите“. Да установят чрез интонация на гласовете си значението на формите на обръщения. Тяхната задача беше да установят как гласът и речта могат да изразят отношение и да повлияят на обстановка и усещания.

Другата задача бе да се определят и запишат качествата на героите. За нея бяха отделени десет минути. Учениците работиха групово. Във всяка група децата бяха съчетани така, че да има деца от различни етноси. По четирима ученици записваха на листи качествата на определен герой. След това тези черти на героя, изразени с

прилагателни имена, бяха записани на дъската. Така в четири колони бяха записани качествата на Рада Госпожина, на Кириак Стефчов, на Бойчо Огнянов и на ученичките като обобщен образ. След записването на определенията бе коментирана точността и подходящият избор. Бяха преброени посочените качества. Следващата задача имаше състезателен характер. Учениците трябваше да допишат качества на героите на другите групи. Право на добавяне имаше всяка група, като ставаше по един представител. Всяка група сега пишеше с различен цвят маркер. Така се открояваха добавяните думи. По броя на добавените думи групите бяха класирани.

В края на часа бе пресъздаден годишният изпит. Учениците влязоха в ролята на полагащи такъв изпит, а един от гостите трябваше да ги изпитва по изучените до този момент текстове. Учебникът пое една от колежките, която задава въпроси, свързани с автори и произведения, теми на текстовете, герои. Така учениците и техните родители имаха възможност да влязат в ролите на героите.

За домашна работа бяха поставени две задачи от задачите след текста.

След урока родителите останаха за събеседване. Коментираха се проблемите, които срещаме в обучението на децата. Коментираха се отговорите на учениците. Една от майките посочи като слабост кратките непълни отговори на децата, в които често се повтарят едни и същи думи. Като причина за тази слабост бе определен фактът, че децата не четат допълнителна литература. Невинаги четат и анализите от учебника, които са след художествените текстове. Задоволяват се с прочетеното и чуто по време на час и в занималнята. Разговорът с родителите се съсредоточи върху общите проблеми и необходимостта от съвместна работа с децата, от нуждата да се стимулира интересът им към ученето, да се формира у тях положително отношение и доверие към училището. Да се приемат различията в културите на различните етноси и да се уважават. Да се изграждат общи интереси и да се насочат към възпитанието в дух на толерантност, да се превърне образованието в общ стремеж за добра професионална реализация в бъдеще.

Подготовката за открития урок, съсредоточаването върху материала, преговорите с цел да се представят добре станаха причина за по-доброто възприемане на учебното съдържание и по-доброто представяне на изходното ниво. Знанията са по-трайни. От друга страна груповата работа обединява децата и изгражда между тях дух на сътрудничество и подкрепа. Преодолява се сегрегацията.

Овладеяването на българския книжовен език е приоритет в работата на училището в гр. Камено. Затова преподавателите разчитат на екипната работа и на взаимодействието между различните методическите обединения. На 16.04.2016 година в часовете по

информатика се проведе състезание “Компютърна грамотност”. В него участваха учениците от шестите класове и показаха своите компютърни умения, нивото на усвояване на българския език и вярно създаване и оформяне на документи с програмата MS Word. Дейността им бе свързана с Програмата за овладяване на българския книжовен език, по която работи училището. Учениците, класирали се на първо, второ и трето място, получиха награди.

Към проекта „Заедно на старта“, финансиран от ЦОИДУМ, по който работиха учители от СУ “Христо Ботев“, бяха сформирани клубове по интереси. Клубът по български език и литература „Успешна матура“ даде възможност да се работи допълнително за подготовката на учениците за ДЗИ. През месец април се проведе дебат на тема : *„Защо трябва да владее български език? Дава ли ми той предимство при постъпването на работа?“*. Гости на дебата бяха учители от различните обединения и ученици от десети и единадесети клас. Дванадесетокласниците изложиха своите тези и приведоха множество аргументи в тяхна защита, заети от личния им опит и от наблюденията им върху живота на техни близки. Дебатът се проведе след редовните занятия в рамките на един учебен час. Целта беше да се стимулира интересът към успешното полагане на ДЗИ и да се утвърди правилното прилагане на развитите езикови умения в ежедневно общуване.

Работата на клуба даде добри резултати. На матурата от 15 явили се ученици имаше само една слаба оценка.

През учебната 2015/2016 година бяха организирани посещения от ученици от горен курс във висши учебни заведения. Дванадесетокласници посетиха университета „Асен Златаров“ в гр. Бургас и се запознаха с условията на кандидатстване, с предлаганите специалности, с възможностите им за бъдеща реализация. Ученици от осми, девети и десети клас гостуваха на Аграрния университет в град Пловдив, разгледаха залите в него, посетиха библиотеката. Там преподаватели от университета представиха специалностите, за които могат да кандидатстват в бъдеще. Целта е да бъде осъществена ранна професионална ориентация.

Четирима от дванадесетокласниците, завършили през тази учебна година, продължават своето образование във висше училище.

Педагогическите кадри в училище „Христо Ботев“- гр. Камено периодично повишават своята квалификация с оглед на работата си в мултикултурна етническа среда. Двама учители през изтеклата учебна година посетиха Обучение за учители по „Фолклор на етносите - ромски фолклор“, двама учители посетиха обучение на тема „Разпознаване

на случаите на насилие и ситуациите на деца в риск и необходими реакции в такива ситуации“, тридесет и осем преподаватели преминаха през педагогическа квалификация „Мотивация на участниците в учебния процес- психологически техники и стратегии за педагогическо взаимодействие“.

Педагогическите практики на училището, свързани с образователната интеграция на ученици от етническите малцинства, бяха представени на съвещание, организирано от РУО гр. Бургас, под формата на клип.

СУ „Христо Ботев“, гр. Камено, обл. Бургас, ул. „Хр. Ботев“ № 46

Директор : Катя Балтаджиева

Email:sou_kateno@abv.bg

Изготвил: Яна Димитрова